

Лейкін Георгій Олександрович

аспірант кафедри фінансів

Національний університет біоресурсів та природокористування

м. Київ, Україна

Науковий керівник:

Зеліско І. М.

д.е.н., професор

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ АГРАРНО-ПРОМИСЛОВИХ КОМПАНІЙ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Сучасний стан управління фінансовими ресурсами аграрно-промислових компаній потребує зваженого підходу до застосування різноманітних фінансових інструментів у межах єдиного механізму формування і використання фінансових ресурсів. Це зумовлено багатоваріантністю і різноплановістю умов діяльності інтегрованих аграрно-промислових компаній. Для розкриття специфіки фінансового механізму аграрно-промислових компаній необхідно розглянути сутність та методи застосування поняття «механізм» з урахуванням фінансового аспекту реалізації його змісту.

Механізм розглядають як засіб, що уможливорює функціонування системи або окремого об'єкту за допомогою та під впливом факторів їх зовнішнього оточення. Механізм еволюціонує та набуває нових якостей, відбувається трансформація його структурної будови. Процес суспільного відтворення потребує відповідного механізму.

Якщо зважити на те, що кожний етап суспільного розвитку являє собою стійку систему, яку можна визначити як сукупність складових, що мають певні зв'язки, то суть механізму, відповідно, це властиве тільки йому розв'язання проблеми на даному етапі розвитку.

Механізм розвитку продуктивних сил за часів існування адміністративної економіки визначався як «механізм господарський». Зміст цього поняття, за домінування адміністративних умов господарювання, розкривався як складова системи управління економікою.

З переходом України до ринкової економіки, у 90-х роках минулого століття, створення механізму було пов'язане з особливостями макроекономічної моделі та властивостями мікроекономічного середовища окремих економічних суб'єктів, в тому числі, аграрно-промислових компаній. Для того часу було характерним використання економічного механізму, фінансового механізму, податкового механізму, організаційного

механізму, управлінського механізму тощо. Крім того, вагомий науковий внесок зробили вітчизняні та іноземні вчені, які запровадили термін «ринковий механізм», який характеризує механізм дії економічної системи загалом. [1]

Багато науковців у власних тлумаченнях терміну «механізм» висвітлюють лише його складну категорію та її складові. Тобто у трактуваннях поняття «механізм» наголос робиться на окремих аспектах, проте всі дослідники погоджуються із тим, що механізм — це складна, багатогранна система. Механізм може бути представлений складовою інституційних засад функціонування держави та уможливує необхідність дотримання визначених правил, які відіграють роль обмежувальних чинників. [2]

Для розуміння поняття «механізм» необхідно розкрити сутність його організації. Визначаючи термін «організація», слід зазначити, що це певне ствердження будь-чого, його облаштування, надання певних поглядів. Це поняття змінило з часом більше свій статус, а не зміст. Застосування організації уможливує певне упорядкування складових, які утворюють сукупність, що діє, функціонує, тобто є життєздатною. Таким чином, організація може перетворити сукупність елементів, що мають зв'язки, на досить ефективну систему. [3]

На початку ХХ ст. у працях відомого вченого А. Богданова, що були присвячені науці загальної організації — тектології, вперше було досліджено загальні питання об'єктивної необхідності організації будь-якої системи як взаємодії частин, що утворюють органічне ціле. На його думку, організаційні засади дослідження системи полягають у вивченні внутрішньої структури та її взаємодії із зовнішнім середовищем. Наявність організації породжується необхідністю упорядкування складових та приведення їх у певну відповідність, тобто сукупність складається з частин, що або пристосовуються між собою, або протидіють таким процесам. В залежності від того, які зв'язки наявні між структурними елементами цілісності, формується змістове наповнення організованості. Вища організованість уможливується певною гармонійністю та нівелюванням протиріч. Проте, існують і дещо інші думки з цього приводу. Так, організацію можна представити як складову частину системи управління, яка забезпечує координацію складових системи, що повинні відповідати їй. Тобто існує необхідність гармонійності між елементами організації. [3]

Для уникнення небажаних наслідків неправильного функціонування організації необхідно дотримуватися наступного принципу. В умовах ринкових економічних відносин, організація ефективної діяльності економічного суб'єкта має забезпечити внутрішню гармонію, а також відповідність його системі, елементом якої він є.

На противагу ринковій економіці, цілком логічною є неспроможність застосування реформаторських складових управлінських впливів на ді-

яльність підприємств та певний спротив системи за часів існування адміністративно-командної, планової економіки. За радянських часів, пануюча система господарювання не могла сприйняти специфіку ринкових засад діяльності, її внутрішня структура суперечила існуванню окремих нових елементів, тим більше формуванню зв'язків між ними та певних закономірностей. [4]

Директивні засади здійснення управлінських впливів, що ґрунтувалися на планових аспектах господарювання, призводили до бездіяльності нових елементів та продовження раніше визначеного поступу. Враховуючи це, взаємозв'язки кожної окремої частини повинна встановити організаційна складова окремого механізму і визначити за використання яких методів, способів та функцій буде досягнуто визначені цілі. [3]

Узагальнюючи аспекти розуміння поняття «організація», можна дійти висновку, що організація — це окремі елементи, дії, складові, процеси, що об'єднуються у певну цілісність, яка підпорядкована стійкості та спроможності існування окремих незалежних частин, що визначається їх будовою.

Найбільш поширеним у наукових працях більшості вчених є підхід, що ґрунтується на поділі механізмів на: ринкові, економічні, фінансові, організаційні, господарські, тощо, хоча в практичній діяльності вони окремо майже не функціонують. Нашим завданням є дослідити механізм формування і використання фінансових ресурсів в інтегрованих аграрних компаніях, однозначного тлумачення якого в літературі не існує, що свідчить про недостатню вивченість даної категорії.

На даний час наукові дослідження сконцентровані на особливостях компанії: її функціонуванні, розвитку економічних та фінансових механізмів.

Під організаційним механізмом представляють таку систему організації управлінської діяльності, яка складається з об'єктів, тобто галузей, об'єднань, підприємств, структурних підрозділів та структури організаційного управління. Вони можуть бути у якості виробничих організаційних форм.

Для фінансової забезпеченості аграрно-промислових компаній необхідними є збалансованість та інтенсивність руху фінансових ресурсів, вартісна та кількісна оптимізація їх складу. Оскільки фінансові потоки відображають процес господарської діяльності, актуальними в системі фінансових взаємовідносин аграрно-промислових компаній із іншими суб'єктами господарювання є питання оптимального перерозподілу фінансових потоків та максимальної прибутковості використання фінансових ресурсів.

Необхідно зазначити, що застосування поняття «фінансовий потік» або «фінансові потоки» досить розповсюджене в дослідженнях багатьох

відомих вітчизняних та іноземних вчених, проте пояснення змісту, характерних ознак та особливостей застосування у фінансовій теорії та практиці досить обмежене.[5]

Термін «фінансовий потік» набув поширення у застосуванні щодо розкриття сутності фінансових процесів, що відбуваються в господарській діяльності економічних суб'єктів. Для характеристики діяльності аграрно-промислових компаній доцільно використовувати такий термін, особливо, коли це стосується питань формування, нагромадження, трансформації та використання фінансових ресурсів. [6]

Таким чином, здійснення господарських операцій аграрно-промисловими компаніями супроводжується певним цілеспрямованим рухом фінансових ресурсів, який породжує відповідні економічні відносини. Тобто фінансові відносини реалізуються завдяки їх матеріальним носіям, роль яких виконують фінансові ресурси. [7]

Результатом дії фінансового механізму є функціонування економічного суб'єкту, яке віддзеркалює різні комплексні фінансові відносини. Ці взаємозв'язки у всій різнобарвності їх проявів мають взаємні впливи між собою та призводять до зміни фінансового стану. Таким чином, фінансовий механізм є різноаспектним поняттям, яке пов'язане з багатьма методами організаційної, управлінської та фінансової діяльності, що акумулюють управлінські рішення.

Література

1. Кейнс Дж. Общая теория занятости, процента и денег / Дж. Кейнс — М.: Прогресс, 1978. — 498 с.
2. Основи економічної теорії: Навч. посібник / За ред. В. О. Білика, П. Т. Саблука. — К.: ІАЕ, 1999. — 468 с.
3. Першко Л. О. Сутність організаційно-економічного механізму фінансового забезпечення // Вісник Сумського національного аграрного університету. Сер. «Фінанси і кредит». — 2003. — № 2. — С. 90–94.
4. Економічна енциклопедія: У 3 т. / Редкол.: В. С. Мочерний (відп. ред.) та ін. — К.: Видавничий центр «Академія», 2000. — 864 с.
5. Корнеев В. В. Рух капіталу і фінансова логістика // Фінанси України. — 2002. — № 11. — С. 23–31.
6. Азаренкова Г. М. Теоретичні та методологічні передумови управління фінансовими потоками / Г. М. Азаренкова. // Вісник Української академії банківської справи. — 2002. — № 1. — С. 34–38.
7. Зеліско І. М. Управління фінансовими ресурсами аграрно-промислових компаній. Монографія / І. М. Зеліско. — К.: «ЦП» КОМПРИНТ». — 2014. — 420 с.